

# POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovoljno pošljati (frankirani) vredništvu (Reiserstrasse 8), naročnine, oznanila in reklamacije pa založništvu: tiskarju J. Leona v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 10 kr.

## Za novo leto.



Času je v naročje položeno

Staro leto, in novó

Od modrosti večne podeljeno

V zóri dneva je izšlo

O, da dneve vse prijetne bi imelo

In težavno olajšavalo nam delo.

PETT

Čisto si življenje ohranimo,

Mladi nas posnema svet;

Vse dolžnosti vestno izpolnimo,

Da podamo mu izgled.

Odgojitelji smo; žlahtni sad odgoje

Umno širimo med soobčane svoje.

Naša mora biti domovina

V blagostanju srečna vsa:

Naj v bodoče želja ta edina

V srcu je učitelja

Delovanje naše vztrajno, mirno bodi,

Duh omike in napredka naj je vodi.

Savo Zorán.



## Misli o novem letu.

Zopet je zatonilo v morje neizmerne večnosti — eno leto! — Stara navada je že, da se pri nastopu novega leta spominjamo še enkrat preteklih dogodkov ter premišljujemo, so nam li bili ti v korist ali v škodo in v koliki meri so pospeševali ali ovirali naša prizadevanja. Po takem ogledu se podamo od preteklosti skozi sedanost h prihodnosti, povdarjaje, kako se dá ta ali una naših izkušenj v prid porabiti, kako najboljše izvesti ta ali uni načrt, kateremu hočemo posvetiti naše moči. Te stare navade se hočemo držati tudi mi pri našem današnjem razmišljevanju, zabilježiti pa le preteklosti najmenitnejše in najvažnejše dogodke.

Razun nove šolske postave, katera je o svojem času povzročila toliko razburjenosti in nasprotovanja, imamo omeniti v prvi vrsti onih veličastnih dni ko je proslavljal naš narod presvitlega cesarja na slovenskih tleh. Komu ni vtripalo sree veselja tedaj, ko je imela naša ljuba mladež priložnost gledati milega vladarja od obličja do obličja! Neizbrisljivo so zapisani vtisi tistih dni v srea starih in mladih! A tudi presvitli cesar se je prepričal, da narod slovenski v istini živi in da Mu je vdan in zvest, — da pa Slovenec ljubi tudi svoj materni jezik, svojo domovino in svoje narodne običaje, katere brani nikoli prenehal ne bode. Videl in prepričal se je pravični in mili vladar, da Slovenci sicer branimo in zahtevamo svoje postavne nam osigurjene narodne pravice, da pa niti svojih tirjatev ne pretiramo. Obča zanimivost vladarjeva za običaje naše, za napredek šolstva v naših pokrajinah in Njegovi izreki pri raznih prilikah ter mnogobrojna odlikovanja naših odličnejših narodnjakov iz raznih društvenih slojev so nam porok, da nam je Njegovo sree v milosti naklonjeno vendar toliko, kot drugim avstrijskim narodom! — To so blaženi spomini iz starega leta, kateri v sreu vsakega Slovenca gojijo najboljše nade. Da bi je prihodnost tudi uresničila!

Občni zbor štajerske učiteljske zaveze v Mariboru imel je sicer sploh mnogo zanimljivega in podučljivega za učitelje — deležnike, a slovenski kronist o njem ne more veselim srcem poročati, zategadel na tem mestu le registrujemo njegovo vršitev. Nikako pa ne moremo prezirati delovanje nekega društva, katero se imenuje „šolsko“ (Schulverein), pa pod izposojenim imenom le moti naše šolske razmere, vznemirja narod in si prizadeva celo učiteljstvo izneveriti zdravi pedagogiki. Žal, da se mu to tu pa tam posreči, kajti tudi med nami — kakor v vsakem stanu — najde se kolikor toliko brezznačajnih omahljivcev, ki prodajo za par grošev svoje boljše prepričanje — svojo narodno zavest — — — K sreči večina slovenskih učiteljev še ni tako daleč zabredla, brezznačajnike pa lahko pogrešamo! Saj boljši tovariši — svesti si svoje svete zadače in držeč se načel prave pedagogike in postavno nam določenih naredeb, mirno pa vztrajno delujejo na blagor jim izročene mladine in v prosveto naroda. Zato pa seveda žanjejo od nasprotnikov le sovraštvo, in laž liberalna žurnalistika udriha po njih, je sumničei agitatorje in huj-skače, ter jim odreka celo potrebne izobraženosti (vide „Deutsche Wacht“) med tem ko slika svoje privržence vzore učiteljstva. A, kako že pravi

slavni Göthe? „Die schlechtesten Früchte sind es nicht, an denen die Wespen nagen“ — zatoraj pogum! in zvesti vztrajajmo v našem svetem poklicu!

„Popotnik vse te žalostne — zdravi razvoj našega ljudskega šolstva ovirajoče razmere le tužnim srcem zabilježuje, kajti njegov program je tiho in mirno delo, ne pa razburjajoča in strastna polemika. Toda take nezdrave razmere registrovati dozdeva se nam sveta dolžnost, katero s tem spolnujemo povdarjajoč, da je treba tako zlobne in učiteljstvu nasprotujoče objave zavračati in svetu pokazati, da smo si slovenski učitelji ravno tako svesti svojega važnega poklica, kakor naši sodrugi v Nemcih, da štejemo tudi mi dovrševanje naše strokovnjaške in obče izobražbe k najvažnišemu delu naše obširne naloge, da vemo čislati pravo kolegijalnost in se potegovati za obče pravice našega stanu; da pa čutimo in živimo tudi za narod, iz katerega smo se rodili in kateremu posvetiti smo dolžni vse svoje moči!

Ne politikujmo pa in ogibljimo se sploh strankarskih spletek, kajti politika prinaša le bridkosti in skrbi ter nas vtegne odvracati od našega vzvišenega smotra. Naš delokrog je in naj vselej bode le v šoli in med mladino. To búdimo in povzdigujejo jo k vzorom pravega krščanskega rodo- in domoljubja!

S tem določuje „Popotnik“ svoje prihodnje stališče, iz katerega bode naprej deloval na korist slovenskemu učiteljstvu in šoli. Velikansko delo nas čaka na tem torišču, kajti tirjatve sedajnega časa so velike in težko izvršiti, toda mi se tega ne vstrašimo, saj smo si svesti, da za nami stoji vse značajno slovensko učiteljstvo, da nam naši sotrudniki svoje podpore ne odreko in da se nam v našem blagem prizadevanju pridruži še mnogo novih moči. Z združenimi močmi se tudi najtežje dovrši, delo pa blaži sree in krepi dušo in telo. Tedaj, tovarši, na plan; ne vstrašite se truda, ampak pomislite, da

„Dolžan ni samó, kar velewa mu stán,

Kar more, tó mož je storiti dolžán!“

In s tem odložimo pero. Mi ostanemo tudi v novem letu zvesto stari in kot taki želimo našim sotrudnikom in bralcem sreče in veselja bogato novo leto!

N.

---

## O računstvu.

Prof. L. Lavtar.

(Dalje.)\*

### Razne stopnje.

Iz osnovnih izrazov za celimi števili sledé sledeče stopnje:

Prva stopnja seže do 20, računanje s celimi, kar zahtevajo osnovni izrazi za seštevanje in odštevanje.

Druga stopnja seže do 100, kar zahtevajo osnovni izrazi za množenje in deljenje.

Tretja stopnja obsega več številni prostor, ker je po izurjenih osnovnih vajah mogoče vse čisto računanje s celimi števili izvrševati.

\*) Glej lanski „Pop.“

Ako primerjamo te stopnje z onimi, katere nam narekuje dekadična uredba števil, najdemo neko razliko z ozirom na prvo stopnjo.

Po dekadični uredbi števil seže prva stopnja do 10 po ravno povedanem pa do 20. Za katero mejo se bomo torej odločili? Gotovo je važno da dosežemo v vsakem šolskem letu nekaj celotnega. Take celote navedenih vrst prve stopnje so: Spoznavanje števil do 10, izurjenje osnovnih vaj za seštevanje in odštevanje. Osnovne vaje množenje in deljenje pa že presežejo večinoma mejo 20. Samo spoznavanje števil do 10 je za jedno šolsko leto premalo in tudi prejednostransko bi bilo, ko bi števil ne razstavljali v manjša in sestavljali v večja iz manjših t. j. ko bi jih vsaj ne seštevali. Ako pa pomislimo, da bi drugemu šolskemu letu primerno mnogo več naložili, kakor prvemu šolskemu letu prepustivši mu izvršbo osnovnih vaj za seštevanje in odštevanje zraven izurjevanja osnovnih vaj za množenje in deljenje, prisiljeni smo prvo stopnjo razširiti do 20, na kateri izurimo tudi osnovne vaje za seštevanje in odštevanje do popolnosti razstaviti jo pa v dve podstopnji, v podstopnjo do 10 in v podstopnjo do 20.

Po dekadični uredbi števil smo si osnovali 4 stopnje in sicer seže 3. stopnja do 1000, 4. stopnja čez 1000 skoz celo številno okrožje. Ker se pa vse ustmeno računanje premika v okrožju do 1000 in ker je ustmeno računanje jako važno in ker imamo še druge važne vzroke, katere bomo pozneje spoznali, hočemo to mejo za 3. stopnjo pridržati, ter se tudi odločiti za 4. stopnjo, kakor smo si jo posneli pri pregledovanju dekadične uredbe števil.

#### Vvrstitev posameznih računov.

Stopnje računanja s celimi števili narekava nam predmet sam. Samo pri prvi stopnji je to narekavanje nekoliko nedoločeno in malo tudi pri 3. stopnji. Že težje je določiti vrstitev tvarine v 1. šolskem letu.

#### 1. šolsko leto.

V tem letu razločujemo 2 podstopnji, prva seže do 10, druga do 20. Prva naloga je, da učence seznanimo s števili do 10. Ker so pa vsa druga števila osnovana na teh, treba je, da se učenci ž njimi posebno temeljito sesnanijo; to dosežejo z razstavljanjem vsakega števila v vse mogoče nejednake in jednake dele, in se sestavljanjem teh delov v cela števila.

Število 2 v 1 in 1; število 3 v 1 in 1 in 1, in v 2 in 1, 1 in 2; število 4 v 1 in 1 in 1 in 1, 2 in 2, 3 in 1, 1 in 3 i. t. d. Učenci se morajo torej pri vsakem številu prepričati, kako je iz prejšnjih sestavljeno. Razstavljanje števila predočujemo na kroglah, kockah tudi na točkah, med katere stavimo črte. Na zadnji način dobimo podobe razstavljenih števil.

Razstavljanje pokaže najpred dele posameznih števil in sicer nejednake in jednake. Sestavljanje števil iz teh delov nas pa privaja na seštevanje. V najožji zvezi z dodajanjem je odjemanje. Ako smo n. pr. izgovorili  $3 + 2 = 5$ , učenec hitro lahko spozna, da je  $5 - 2 = 3$ .

Množenje in merjenje je tudi dodajanje oziroma odjemanje enakih elementov samo v drugi in sicer krajši obliki. Vsiluje se koj od začetka misel, da bi učence vadili pri vsakem številu v vseh štirih računih, ker potem

prezró učenci število na vse strani popolnoma temeljito. To priporoča Močnik v svojih prejšnjih navodih; učitelji so se vendar pritoževali, da je na ta način učence le težko poučevati; zato je Močnik svojo prvo računico od začetka nekoliko predrugačil. On seznaní učence najpred sè števili do 5, vadi na teh seštevanje in odštevanje, razširi številni krog do 10, in vadi učence pri vsakem številu v seštevanji, odštevanji, množenji, merjenji in delitvi. Pri drugih pedagogih spet beremo, da naj se učenci seznanijo najpred sè števili do 10, naj se vadijo najpred v seštevanji in odštevanji pri vsakem številu, potem v množenji in merjenji pri vsakem številu in na zadnje v delitvi. Zakaj se hočemo odločiti? Da odgovorimo na to vprašanje, moramo se ozreti na otroka samega. Otroka moramo tako učiti, da postopa kolikor mogoče kmalo samostojno; potem čuti svojo moč in računanje ga ves eli. Otrok pa poprej nikoli ni čul o razstavljanji števil, o seštevanji, o odštevanji, o množenji, o merjenji in o delitvi. Ako mi torej vse navedeno na jedenkrat pri vsakem številu z otrokom obravnavamo, zdi se mi, kakor da bi otroku jemali sapo. Komaj sliši jeden pojem, že stoji drugi pred njim in tretji in četrti i. t. d. Vse drugače bode otroku, ako se seznaní z vsakim pojmom za sè tako temeljito, da ga čuti v krvi in kosteh. Oglejmo si to natanjšeje. Pečajmo se najpred samo z razstavljanjem števil in sicer tako-le n. pr.

Razstavi 2 krogli v dele po 1 kroglo

„ 3 krogle „ „ 1 „

„ „ „ „ „ 2 krogli (jedenkrat na levo, drugokrat na des.)

„ 4 „ „ „ 1 kroglo

„ „ „ „ „ 2 krogli

„ „ „ „ „ 3 krogle

i. t. d.

Učenci razstavljajo na zahtevani način, izgovarjajo dobljene rezultate n. pr. 2 krgl. = 1 kr. in 1 kr., 3 krgl. = 2 kr. in 1 kr. ali 1 kr. in 2 kr. i. t. d. od začetka s pomočjo učitelja, posnemajo to vršitev zmerom bolj ter postanejo zmožni, da samostojno razstavljajo večja števila in dobljene rezultate samostojno izgovarjajo. Vsak normalen otrok bo na ta način n. pr. pri številu 9, popolnoma samostojno sledečemu zadostoval. Razstavi 9 krogel v dele po 2 krogli. Kako je 9 krogel iz delov po 2 krogli sestavljeno? 9 kr. je sestavljen iz 2 krg. in 2 krg. in 2 krg. in 2 krg. in 1 krg ali 9 krg. = 2 krg. in 2 krg. in 2 krg. in 2 krg. in 1 krg. (Konec sledi)

## Razmišljanje o slovenskem pravopisu.

### II.

#### Kedaj se naj piše v in kedaj u?

„Veliko zmešnjavo nedvomljivo napravljva volitev v in u v pisavi.“ V. S. v „Popotniku“ 1883. str. 292. — Poglejmo v Šumanovo slovnico! § 208 se glasi: „v, staroslovenski vu iz va... pomeni hinein in se točno loči od predponke u: vbiti = hineinschlagen, v deti = hineingeben, vlezti, vtek-

noti; pisava **ve** iz **vu** se tedaj priporoča.“ S to predponko je v tesnej zvezi predponka **vz**, staroslovenski **vuzu** iz **vu** in **su**... v glagolskem predpetju pomeni a) gibanje od spodaj kvišku, b) nazaj pri glagolih, ki ne pomenijo gibanja, c) dokončalnost djanja: a) vzdignoti, zdignoti; zlezti (vzlezti); zrasti; vstati; vzhajati; vzeti = nehmen, (aufnehmen) b) primeri Truberja: nikomer dobrega ne uzdajte = grüßet niemand. e) zbojati se; zavpiti = aufschreien; znetiti.“ — § 256. „Tožilnik s predlogom **vu**... kojemu odgovarja nemški in z accusatiyom, znači, a) pri glagolih premikanja ono stvar, v katero, oziroma v koje notranjost, sredo, stran ide premikanje: grem v deželo . . grem v svate, . . omahovati v obe plati. b) pri glagolih raniti, bosti, pičiti, zadeti pomeni zadeti del: bučela ga je v roko pičila. c) čas: v petek, v nedeljo; če je pri-stavljen prilog, predloga ni treba: vsako mlado nedeljo je na gori božja služba; d) (povedno) dele, v katere celota razpade, podobo, v katero se kaj spremeni: „zreže v koscov jo deset“, narodna pesen; spremeni se v ribo; bila je žena v solnato postavo. Ravnikar. e) (povedno) namen in učinek: v rop jim bodo naše žene; v dar dati: v smeh obrniti; v čast, v sramoto mu služi; f) predmet zaupanja: verujem v boga. g) način: v dir je Raubar tekel; dirja v skok; v živo ču-titi. h) ozir: v čelo tri pedi širok; prijazen v lice“. § 257. „**vuzu** s tožilnikom pomeni = längs hinein: vznak to je vz-nak = rücklings“ § 303: „Mestnik s predlogom **vu** pomeni: a) prostor, kder kaj je, kder se kaj godi: v cerkvi pojo; vas v dolini stoji. b) isto tako djanje in stanje: v strahu živeti; si v svaji biti; v službi ostati. c) čas: kdor se hoče v starosti počiti, mora se v mladosti truditi. d) način: gredo v trumah.“ § 208, štev. 19, na strani 294: **u**, indiški **ava** (weg, proč); v pomenu in izviru se točno loči od **v**, dasi se obe predponki oziroma predloga v izgovoru in pisavi dandanes gosto mešata; pomeni: a) odstranjenje: uiti, ukrasti, unesti, urezati, usopsti se, uteči, ujesti, ujeti. b) dokončanost: ubiti, umiti, ugasiti, ugledati, uloviti, utopiti: udariti.“ — Res je toraj, kakor sem to že zadnjič (na str. 356.) izrekel, da si med tem, dokler Šumanova šolska slovnica ne izide, že tudi z njegovo večo slovensko slovnico in z njegovo izgledno lepo pisavo lahko pomore, kdor si pomagati hoče. Šumanova slovnica se dobi pri „Matici“ za 1 gld. 50 kr.

Vseh težkoč pa tudi Šumanova slovnica, ki je strogo znanstvena, ne odpravi. Saj sam piše na str. 294: „Obe predponki (**v** in **u**) se v izgovoru in pisavi dandanes gosto mešata.“ V mnogih slučajih nekdanj glas **u** ni bilo, kjer ga sedaj izrekamo; drugod pa ga sedaj ni, svoje dni pa so ga govorili. Primeri zavoljo pisave z **unaj**, z **vunaj** „Tovarša“ (ali pa ponatis „Jezičnika“) od leta 1863., pogovor XXX., str. 218 — 219; zavoljo temuč, temveč, „Tovarša“ 1863., pogovor XXXVI. str. 248 — 249. Zavoljo že, uže, vže — glej „Tovarša“ 1863., pogovor IV., str. 41. Posebno vestna in obsirna je razprava o **v** in **u**, ki se nahaja v „Tovaršu“ 1863., v pogovoru XLI., str. 311—312, in v pogovoru XLII., str. 327 — 329. Vsega tega ne bom sem pripisoval. Zakej neki? Samo nekoliko bom posnel iz strani 328. in 329. „V so-

stavah se vjema **u** večkrat z grškim alpha privativum, in tako se da razlagati nektera beseda p. ubog, ubožen, ravno nasproti besedam: Bog, bogat; uima = Wetterschade am Getreide iz **u** in imem, utek (Eintrag der Weber) iz **u** in tkati, kar se utke, pri tkanju pogubi; ušteti se = sich ver-zählen; upeči se = beim Backen an Grösse verlieren; ustaviti = zum Stillstande bringen. Nasproti se pa piše vstati = vzstati, ustanova, vtis, vliv, vpliv, vtok, vhod, vstop; (uvod je nastal iz vvod, ker se dva v zaporedom ne moreta izgovarjati — Differenzirungstrieb. Pisatelj). viti ali vniti = hineingehen, uiti = durchgehen; vneti, vžgati, vzeti, vspeh ali vzpeh, iz **vz** in **speh**, vzhod, vstop, vzrok, vzor = vzgled; vdati se komu, vstreči, vbrati, vpirati se v kaj, pa upi-rati se komu, vprašati, vjeti, vrvnati, vrediti, vkup, vselej, vprek.“ — Pa kam hočem z vsemi besedami? Miklošič našteva v svojem staroslovenskem slovarju besede s predlogom **v** ali **vuzu** sestavljene od strani 80 — 114., one z **u** pa od 1029 — 1085.

Tako sem prašanje, koje se bere v „Popotniku“ na str. 292. na prvem mestu, in tudi na čelu tega spisa, vsaj za silo rešil, in sem pokazal nekatere vire, iz katerih lahko zajemlje, kogar veseli. Ravno v teh virih se najde tudi odgovor na vsa druga vprašanja, ki so se tam postavila. Pri imenih krajev ali dežel se mi zdi pametno, če pišemo, kar eden pojem sestavlja, s skupno veliko začetnico, drugo besedo pa z malo začetnico: „Jadramo po Sred-nje zemeljskem morju.“ „Naj lepše konje redi Mursko polje.“ „V Slo-venjem gradu so nekđaj denar kovali.“ Sicer pa — kolikor glav, toliko misli — dokler nas potrebni ukazi ne zedinijo in ne pomirijo.

Dr. J. Pajek.

## Domači prešič.

Učni poskus za srednji, oziroma višji oddelek.

**Učila:** podoba domačega in divjega prešiča in na kmetih se tudi lahko lobanja prešiča dobi, na kateri se ozobje razloži.

Kako velik je navadno domači prešič? On je do 70 cm. visok in čez 1 meter dolg. — Kake podobe je glava prešiča? Podolgasta. Kakošna je pri ušesih? Predej debela. Kakošna proti gobcu? Špičasta. V kaj se končuje gobec? V gibek, toda močen rilec. Je rilec poraščen ali gol? Rilec je gol. Kaj se nahaja v rilec? — Nosnici. Čemu je prešiču rilec? Zato, da ž njim tipa in po zemlji rova. Kaj še ima svinja na glavi? Oči in ušesa. — Kakošne so oči gledé velikosti? Zelo majhne. Kako stojé? Na pošev. Kakošna sta uhlja po dolgosti? Precej dolga in visita navadno naprej na očesa. Bodemo to ponovili in zapisali!

*Domači prešič je do 70 cm. visok in čez 1 meter dolg; njegova glava je podolgasta, pri ušesih debela in proti koncu špičasta. Gobec se končuje v gol, gibek, a precej močen rilec, v katerem se nahajate nosnici. Rilec služi prešiču za rovanje in tipanje. Očesi ste majhni in stojite na pošev, uhlja sta precej dolga in visita naprej.*

Kateri je že v pogledal svinji usta? Kaj si videl? Zobe. Ktere zobe si najprej opazil? Očnjake. Kake podobe so očnjaki? So robati in navzgor zakrivljeni. Ti očnjaki, ki se imenujejo čakani so zelo močni in so prešiču v brambo. Prešič ima večje in močnejše nego svinja. Koliko očnjakov ima prešič? Štiri, v zgornji in v spodnji čeljusti po dva. Ima prešič še tudi druge zobe? Sekavce. Koliko sekavcev ima prešič? V vsaki čeljusti šest. Kako stojé sekavci? Na pošev. Katere zobe še ima prešič? Kotnjake. Koliko pa ima teh? Na vsaki strani po sedem. Hočem vam ozobje prešiča na tablo zapisati!

$\frac{7, 1, 6, 1, 7}{7, 1, 6, 1, 7}$  Številke pod črto pomenijo število zobov v spodnji čeljusti a številke nad črto, število zobov v zgornji čeljusti! — Koliko sekavcev ima svinja v zgornji čeljusti? Koliko v spodnji? Koliko očnjakov ima? itd.

Bođemo zapisali!

*Prešič ima v vsaki čeljusti 6 sekavcev, na vsaki strani v zgornji in v spodnji čeljusti po 1 očnjak in 7 kotnjakov. Največji in najmočnejši izmed vseh so očnjaki, kateri se čakani imenujejo; ti so prešiču v brambo, Samec ima večje nego samica.*

Poglejmo si sedaj vrat! Kakošen je ta gledé dolgosti? Zelo kratek. Gledé debelosti? Precej debe! — Kakošne podobe je trup? Trup je čokast in od strani stisnjen. Kakošen je hrbet prešiča? Vpognjen. V kaj se končuje trup? V rep. Kakošen je ta v primeri s trupom? Kratek. Visi ali je zavit? Rep je zavit. — Kaj nosi trup? Štiri noge. So te debele ali tenke? Zelo tenke in suhe. Noge prešiča so zelo gibéne in trde. Kakošne so gledé dolgosti? Kratke. Noge nekaterih, zlasti tolstih prešičev so tako kratke, da se trebuh skoraj tal dotika. — Koliko parkljev ima prešič na vsaki nogi? Štiri. So vsi parkeljei enako veliki? Ne, dva sta večja. Stojé vsi parkeljei enako visoko? Ne, manjša sta pomaknjena nekoliko više, tako da prešič le na dva parkeljea stopa. —

S čim je trup prešiča pokrit? Z debelo dlako, katera se ščetinjé imenuje. So ščetine povsod enako dolge? Na hrbtišču so ščetine posebno dolge, debele in močne. Kakošne barve znajo ščetine biti? Bele, črne, sive, rujave itd. Kaki so tedaj prešiči po barvi? Kako se imenuje samica? Svinja ali prasica. Kako samec? Mrjasec. Kako mladiči? Pujseki ali prasci.

Tukaj se ponovi in zapiše!

*Vrat svinje je kratek in debel. Trup, kateri je s ščetinami porašen, je čokast in od strani stisnjen. Rep je kratek in zavit. Trup nosijo kratke, suhe noge; na nogah ima prešič štiri parkelje, a stopa le na dva, ktera sta nekoliko večja kakor ova nekoliko više pomaknjena. Po barvi so svinje: črne, sive, rujave, bele itd. Samica se imenuje svinja ali prasica, samec merjasec in mladiči pujseki ali prasci.*

Kateri vé, kolikokrat vrže navadno svinja v letu? Dvakrat. Koliko vsakokrat? Navadno štiri. Koliko še? 5, 6, 7, tudi 12 in še včasih več pujsekov. — Mladi pujseki so zelo ljubeznjive živalice, vse hočejo s svojim rilčekom potipati in če le kje kako majhno nevarnost zaslutijo, že so pod trebuhom matere katera jih s svojim prijaznim kruljenjem tolaži. Pujseki prve tedne sezajo; daje pa se jim tudi lahka jed, kakor mleko, moka ali otrobi v vodi namočeni; po-



znejše dobijo že močnejšo hrano. Pujseki rastejo zelo hitro, tako, da so v enem letu že dorasli. — Kaj znate o pujsekih? Kakošno hrano dobivajo v prvem času? Rastejo hitro? —

Se zapiše!

*Svinja sprasi dvakrat na leto in sicer vsakokrat 4, 5 — 12, včasih še tudi po več pujsekov ali prascev. Mladi pujseki, katere so prav ljube živalice, sezajo prve tedne; dobivajo pa tudi lahko hrano. Rastejo zelo hitro in so v enem letu dorasli.*

Od česa se redi prešič? On žre vse, kar pred njega pride; v jedi tedaj ni nič izbirčen. Kakošna hrana se mu daje v svinjak (svinjski hlev)? V svinjak se mu dajejo mnogovrstni odpadki iz kuhinje. S čim prešiče pri nas najbolj pitajo? S korenjem, s tikvami ali bučami, s krompirjem, s turšico itd. — Prešič žre tudi mrhovino in drug smrad, brez da bi mu to škodovalo. Sploh mu je živalska hrana ljubša nego rastlinska; zato se velikrat zgodi, da svinja celo svojega pujseka požre. — Ako so prešiči zunaj na paši, rovajo s svojim rilcem zemljo, ter iščejo miši, črve, ogrce in tudi korenje. Posebno ljuba sta jim želod in bukovea; zato se svinje dobro rede na Hrovaškem, Ogorskem in v Galiciji, ker je v teh deželah zelo veliko hrastovja in bukovja. Tukaj se svinje celo poletje in jesen zunaj na paši z želodom hranijo. Kakošna je hrana prešiča? Kaj se mu daje v svinjake? Kaj si išče na paši? — V katerih krajih se prešiči posebno dobro redé? Zakaj? —

Se zapiše!

*Prešič žre raznovrstne tvarine; živalska hrana mu je ljubša nego rastlinska. Če je na paši raje po zemlji in išče miši, ogrce, črve itd.; zelo rad žre želod in bukovec, od katerih se zelo zredi. Na Hrovaškem, Ogorskem in v Galiciji se svinje dobro spitajo, ker imajo te dežele veliko hrastovih in bukovih gozdov.*

Imenuj mi lastnosti svinje! Nesnažnost. — Svinja je med vsemi domačimi živalmi najbolj nečista. Judje in Mohamedanci svinjskega mesa ne jedó. Kje se svinja najraje velja? Po najgrših lužah in mlakah in se tam najboljše počuti. Prešič pa ljubi tudi kopelj, ako le kje more do vode priti, se kopa. Tudi plavati zna dobro. — Je prešič umna žival? Ne, prešič je neumna in trapasta žival. A vendar se je pokazalo, da ima tudi prešič neko privrženost do človeka, če se le ž njim peča. Mladi pujseki se privadijo človeka tako, da gredo za njim, kakor psički, če jih po imenu kliče. — Kakošni glas ima svinja? Kakošnega mrjasec? Kakošnega pa pujseki? — Svinja kruli, mrjasec, ako je razdražen renči in pujseki cvilijo.

Ponovimo in zapišimo to!

*Prešič je izmed vseh domačih živali najbolj nečista žival. V grdih lužah se najljubše valja; vendar se tudi rad v čisti vodi koplje in izvrstno plava. — Prešič je neumna in trapasta, a mladi pujseki se hitro človeka privadijo. — Svinja kruli, razdražen mrjasec renči in pujseki cvilijo.*

Pazite! Prešič ima zelo dober nos in zato so po nekaterih krajih prešiče naučili, da so po gozdih drage gobe iskali. Kateri vé, kakošen je sluh svinje? Tudi dober. A manj dober je pogled. — Kateri mi zna žival imenovati, katere prešič ne vidi rad? Pes. Med prešiči in med psi je največe sovraštvo. Tudi

med seboj se prešiči ne pogajajo, navadno se grizejo. — Prešič je tudi zelo lena žival, posebno, če je precej debel. Katere čute ima prešič precej dobro? Kteri čut je manj dober? Vidi prešič psa rad? Kako žive svinje med seboj?

Bodem zapisal!

*Prešič ima zelo dober nos in precej tanek posluh, a njegov pogled je slab. — S psom živi v največjem sovraštvo, tudi med seboj se prešiči grizejo. Prešič je zelo lena žival, posebno če je precej debel.*

Kje se nahaja prešič? Sedaj živi po vsem svetu, a prej le v starem svetu, odkoder se je tudi v novi svet prinesel. Kaj mislite, kaki kraji prešiču bolj ugajajo, močvirnati ali peščeni? Močvirnati bolje, ker ljubi mokroto. — Redi se v hlevu ali svinjaku, pa tudi zunaj na prostem. Inenujte dežele, v katerih se prešiči zunaj na prostem redé!

Bodemo zapisali!

*Prešič živi skoraj po vsem svetu, močvirnati kraji mu boljše ugajajo nego peščeni. Redi se v svinjaku, pa tudi zunaj na prostem.*

Prej smo rekli, da je prešič grda in nesnažna žival, zakaj pa ga imamo vendar radi pri hiši? — Zaradi njegove koristi. Kakošno korist imamo od domačega prešiča? Glavni dobiček, katerega imamo od prešiča je meso, slanina in salo. Znamenito je to, da nobena druga domača žival ne odebeli v tako kratkem času, kakor domači prešič. Temu se napravi pri obili hrani pod kožo, katera se bohovka imenuje, debel špeh. Pitani prešič je do 300 kg. težek. — Kako se porabi koža? Iz kože se dela usnje. Poprej so knjige vezali v svinjsko usnje. Čemu so ščetine? Trde in dolge ščetine porabi čevljar v dreto, a iz mehkih se delajo čopiči, ščeti, omela in druga enaka orodja. Se porabi tudi kri? Čemu? Kri se porabi v godlo in klobase. — Svinjsko meso je zelo okusno, a mora biti dovolj kuhano, drugače vtegne škodovati. Meso se tudi lahko osoli in v dimu posuši, ter se tako več let lahko ohrani. Čemu se porabi mašča? — V zabelo; delajo se pa iz nje tudi pomade in razna zdravila.

S čim nam koristi domači prešič? N!

Bodemo zapisali!

*Korist, katero imamo od domačega prešiča je velika. Daje nam meso, slanino, salo, kožo, ščetine, tudi kri se porabi.*

## Dostavek:

### Divji prešič.

Domači prešič izvira od divjega, ki je v postavi temu enak, le krajšega in bolj zatrepnega trupa je. Tudi ima močnejše noge in nekoliko daljšo glavo. Iz čeljust mu molé velika trivoglata okla ali čakani, ki so v obeh čeljustih zakrivljeni navzgor. Oklji v doljni čeljusti ste mnogo večji, ostrejši in bolj zakrivljeni, kakor oklji v gornji čeljusti. Trup je z gostejšimi ščetinami pokrit, nego trup domačega prešiča. Rep ni tako zavit, kakor pri domačem prešiču.

Divji prešiči živé po močvirnatih gozdih in sicer kakih 30 — 40 skupaj. Tukaj si naprijo v zemlji globoka ležišča, kotanje imenovana; te si z listjem, z mahom in z mehkim trstjem nasteljejo. V kotanjah ležé prešiči celi dan in se še le proti večeru podajo živeža iskat. Rijejo po zemlji, ter iščejo želod,

žir ali bukeveo, kostanje, gobe, lešnike pa tudi ptiče, če jih dobé. Ko nastopi noč, se podajo na obdelana polja, ter tam ruvajo: repo, korenje, krompir in druge pridelke. Še več pa kakor požró, poteptajo in s tem delajo kmetom veliko škode.

Za svoje mladiče skrbi divja svinja bolje nego domača. Mladiči so rudečkasti in imajo bele proge, a že v nekaterih mescih dobijo barvo starih. Stari prešiči so navadno črne barve, nahajajo se pa tudi beli in rujavi divji prešiči. —

Ko so bili pri nas še temni gozdi, je bil divji prešič pri nas navaden, a od tega časa, ko so pa začeli gozde posekavati in je spreminjati v polja, je zmiraj bolj zginil. Divji prešiči se nahajajo še sedaj na Hrovaškem, Ogerskem Ruskem in na Španskem. Ako se divji prešič ne draži, ni nevarna žival, le psa ne more trpeti, kakor domači prešič. V prejšnjih časih so lovili divjega prešiča s pomočjo posebnih psov. Taki lov je bil nevaren. Zgodilo se je mnogokrat, da je divji prešič ves razkačen skočil na psa, ter mu s svojimi močnimi čakani zazparal trebuh; tudi lovcu je razdražen prešič nevaren. — Divji prešič živi do 25 let. Njegovo meso je neki okusneje nego meso domačega prešiča. — Ponovi, kar sem povedal o divjem prešiču M! Kako se loči od domačega?

T. Godomerski.

## Narodno blago.

XIX.)\*

### Pravljica o Vurbergu in tamošnjem Krsniku.

Zapisal F. Č. pri sv. Barbari poleg Vurberga, objavil Dr. Jož Pajek.

„Vürbežki grad se je zazidav okoli 111. leta pred Kristusovim rojstvom. Najpopred so grad na Grmadi (Hohenburger-Kogel), (to je na 459 metrov visokem vrhu, ki je četrtno ure od grada proti severju oddaljen.) postaviti hteli. Pa koliko kamenja so po dnevu na Grmado spravili, toliko so ga drugo jätro na onem bregi najšli. Pravijo, da je hüdi düh kamenje na oni breg nosiv. Potem so mogli grad na onem bregi (ki je 401 meter visok) staviti. Kadar so prebivalci še hajdi bili, so enkrat dva restanta na smrt obsodli. Tema restantoma so obljub'li, če bi onija v gradi vodo najšla in stüdenec skopala, življenje pistiti (-pustiti). Ta dva hajda sta začela kopati. Z'lo dolgo sta kopala in nazadno sta deno (-dennoch) stüdenec fertik (fertig) nared'la. Eden pa je še neke notre pozabo, se je noterpelo, in se je v stüdeneci vtopiv. Drugi pa je od pretežkega dela črez tri dni vmr (umrl). V Vürbežkem gradi se je tüdi Krstnik (Kresnik) rodiv. Spoznali so ga na konjskih kopitah in mogli so ga devetkrat krstiti. Znav se je v vse stvari spremeniti. Kadar se je z drugimi Krstniki tepo, je mev kamnato obleko. Malogda je biv Krstnik doma. Hodo je v druge dežele v žavd (Sold-Krieg). Največkrat so ga kmeti vid'li v podobi svinje s kojnskimi kopiti po polji leteti. Če je naš Krstnik zmago, je beló (bilo) v naši deželi vsega zadosti; če je pa naš Krstnik zmagan biv, je bila v naši deželi strašna lakota, med tem ko so v drugi deželi krüh svinjam metali. Krstnik je večkrat v kačjo deželo hodo in je tam s kačami karte špilo (gespielt).

\*) Glej lanski „Popotnik“,

Te kače so b'le na pol ljudi in na pol kače. Kačjak je mev zelo lepo kačjo krono. Toto krono bi Krstnik rad mev (imel). On si je napravo postajo do kačje dežele. Izvolil si je mesta, do katerih bi hiter konj v odločenem času (času) prileteti zamogo. Ko je enkrat v kačjo deželo šou, je na vsaki postaji konja pusto. Ko so spet karte špilali, je on pri mešanji karte pod mizo pogna (pognal). Kačjak je krono na mizo djav in je šev karte pobirat. Med tem je Krstnik krono zgrabiv in potegniv. Kače so za njim letele in žvujdale, da je bilo strah. Vendar so ga nej mogle dobiti. Le ena kača je šla za njim tak dolgo, da je v Vürberg prišla. Bila je tak velika, da se je trikrat okoli grada ovila. Mogli so ji dosti živeža davati, če nej, je grad tros'la (tresla). Nikam je nehtla iti prej, kak je Krstnik vmr (umrl). Ko je on vmr, je kača grad zapistila (zapustila) in je šla spet v svojo deželo. Še zdaj se pozna, kej je šla dol po farošaki (Pffaffenberger Weingarten) in skoz log. Gda je črez Dravo šla, se je voda jezila.“ —

„Enkrat je Krstnik ravno na (cerkveni?) strehi stav, ko je njegova žena vün prišla. Ko ga je na strehi zagled'la, ga je po imeni sklicala; on je 'z strehe padno in se je vbiv.“

„Enkrat so Türki pri sv. Lovrenci na Ptuskem polji beli (bili). Türski paša je vürbežkega Krstnika ali grofa na óbed povabo. Krstnik je pa rekev, da neče iti, in da bo zeljovo glavo v kanon nabiv in o poldne ž njo njemu kapüna iz sklede vstreliv. O poldne, ko je Türk kapüna na mizo dobiv, se je Krstnik neviden napravo in je ravno, ko je v Vürbergi kanon pokno, zeljovo glavo skoz okno vrgo. Kapün je iz sklede padno in zeljova glava je notri ostala. Türk je pa korazo zgübo in se je čüdo nad tak künšnimi ljudmi.“ —

„V vürbežkem gradi je kralj Atila dve noči spav; pokopan je med Müro in Dravo pod kapelo, ktera na treh stebrih stoji.“ —

Več podobnega sem v „Kresu“ l. 1882. str. 578—581 priobčil. O pomenu teh pravljíč piše duhoviti mytolog Dav. Trstenjak v „Letopisu“ „Matice“ l. 1870, na str. 21—22: „Grajena izvira pod gradom vurmberžkim (Wurmberg), ali kakor so listine 11. stoletja ime ohranile: „Wurben“. Ta beseda pomeni v starej nemščini pozoja (lintverna) in še sedaj postavlja slovenski narod dosti povesti v ta grad in njegovo okolico, ki pripovedujejo o „Sasu“ ali „Sesu“, ktereга je Krsnik (Kresnik) ubil. Zmija je prilezla prek Drave, in je bila tako grozovito velika, da je tok Drave zadržala; vsled tega je Drava vse Ptujsko polje poplavela. Zmija se je vlekla skoz gorice, kjer se še sedaj vijugast jarek vidi; ko je pred grad prišla, ga je oklenila s svojim truplom, ter si je svoj rep v gobec potisnila. V gradu je bila zaprta lepa princesinja Vesina, dokler ni prišel črez šest mesecev na Jurijevo lep grof Krsnik se svitlim mečem. Krsnik se je postavil pred grad. Kača je zdaj v zrak zletela, ker je imela peroti. Pa tudi Krsniku, ki je vedel bajati (coprati), so zrastle krila, in boj se je pričel v zraku. Krsnik je kačo premagal in njo je vrgel v globoki grajski studenec, in njo je tam priklenil se silnim lancem na pečino kjer še dandanašnji leži. Ko je Krsnik „Sesa“ premagal, padala je sama zlata pšeničika na zemljo.“ Krsnik je vzel Vesino za ženo in je ž njo srečno živel. — Kdo ne pozna iz te povesti, ktero so rajni g. vurmberžki župnik zapizali, borbe solnčnega božanstva z zimskim ali pa viharnim pozojem, kateri ima zem-

ljo v svoji oblasti? Šest mesecev traja zima in meglovje; zemlja je ta čas vjeta — nerodovitna. Iz zimske ječe reši njo mladostno solnce in njo s svojimi žarki rodovitno stori.“ —

Sklenem pa z željo, naj bi prav obilo čitateljev „Popotnikovih“ zbiralo tudi zanaprej národno blago, in naj bi marljivo prebirali naše domače znanstvene in leposlovne proizvode! Pripovedke se pa naj ne spremenijo čisto nič, nego se naj zapišejo celo nespremenjene, kakor si nje narod pripoveduje. „Popravljene“ pripovedke niso za znanstveno rabo.

## Književna poročila.

**Četrto berilo za ljudske in napredovalne šole.** Sestavil Peter Končnik. Na Dunaji 1883. l. v e. k. založbi šolskih knjig. Stane trdo vezano 60 kr. To berilo je ministerstvo za bogočastje in uk z ukazom s 26. novemb. preteč, l. 21019 za rabo v ljudskih in napredovalnih šolah s slovenskim učnim jezikom odobrilo. O tej novi šolski knjigi, katera nam je prav dobro došla, nameravamo o priložnosti govoriti obširnejše.

**Vrtec**, časopis s podobami za slovensko mladino prinesel je za mesec januar sledečo vsebino; 1. Na novega leta dan (pesen); 2. Odsekana roka (povest); 3. Tudi ta nekaj obeta (s sliko); 4. Luna in zvezde (basen); 5. Pobljšani dražljivec (iz ruskega); 6. Sveti Severin (s podobo); 7. Metlika (zgodovinski sestavek); 8. Bodi previden (povest); 9. Repate zvezde ali kometi (s podobo); 10. Razne stvari: Drobtine, iskrice, kratkočasnice, številčne in zabavne naloge, skakalnice itd. Ta številka ima tudi prilogo, v kateri vredništvo razpisuje 2 cekina za dve najboljši povesti v obsegu vsake po pol tiskane pole. „Vrtec“ izhaja že štirinajsto leto ter se odlikuje ne samo po vsebini, marveč tudi s posebno lepimi podobami. Zatorej priporočamo ta jedini list, ki ga ima naša učeča se mladina in kateri se zamore s vsakim enakim nemškim listom meriti v prav obilo naročevanje. Kdor se ne more sam naročiti nanj, naj ga vsaj komu drugemu priporoči v naročbo. „Vrtec“ stoji za vse leto 2 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 30 kr.

**Ljubljanskega Zvona** prva letošnja številka ima to le vsebino: 1. Nenad: Oblaku. Pesen. — 2. Dr. I. Tavčar: Mrtva srca. Povest. — 3. Ivan Franke: Pogreb v Indiškem Oceanu. — 4. E. Lah: Zemljepisne črtice. I. Bohinj. — 5. J. Trdina: Bajke in povesti o Gorjancih 18. — 6. Janko Kersnik: Rojenica. — 7. A. Funtek: Grajski zvon. — 8. J. Trinko: Narodne stvari. I. Vedomec. — 9. L. Žvab: Črtica o Primož Trubarju. — 10. S. Rutar: Krajnsko — Krajna. — 11. Književna poročila: I. Al. Hudovernik: Slovenski Pravniki. II. Andrej Kragelj: Quattor evangeliorum versionis palae o slovenicae Codex Mariannus. III. K. Strekelj: Nove hipoteze o glagolici in cirilici. — 12. A. S.: Kratice meterskim meram in utežim. — 13. Slovenski glasnik. — Zares veliko prelepega in mnogovrstnega gradiva in ne moremo si kaj, da opozorjamo naše čast. bralce in naročnike na važnost tega leposlovnega lista, ter ga priporočamo v obilno naročevanje. „Ljub. Zvon“ velja 5 gld. za celo leto.

**Kres.** Prva številka „Kresova“ za leto 1884. donaša nam sledečo vsebino: 1. Kmetški triumvirat. Historičen roman. Spisal Anton Koder. 2. Oltar. Pesen od A. Funteka. 3. Vinski duh. Pesen od —. 4. Žrtva ljubosumnosti. Novela. Spisal dr. Stojan. 5. Narodno blago iz Štajerskega. Zapisal J. Freuensfeld. 6. Narodne pripovedke. Priobčuje Mat. Valjavec. 7. Nekaj o naših socijalnih in oekonomskih zadevah od dr. Ahasvera. 8. Urban Jarnik. V spomin njegove stoletnice. Spisal J. Scheinigg. 9. Firduzi od K. Glaserja. 10. Juri Vega. Ocena od prof. dr. Andreja Vrečka v Brnu. 11. Alois Perger.

Spisal Dav. Trstenjak. 12. V Spomin M. Hermana † 15. decembra 1883. Pesen od —k. 13. Drebnosti. Kar smo rekli zgoraj o „Lj. Z.“ velja tudi o „Kresu“, ki izhaja v mesečnih snopičih 3—4 pole obsežnih, ter 4 glid. na leto velja. Zares majhen slov. narod se sme ponašati z dvema tako izvrstnima, leposlovnima in znanstvenima listoma. Glejmo, da juji držimo v slavo narodu!

## Dopisi.

**Od Save.** (O organizaciji „Slov. učiteljskega društva“) se je letos pri občnem zboru tega društva veliko govorilo — a ničesar sklenilo, kar je bilo posebno navzočim štajerskim in primorskim učiteljem žal, kajti ti so namreč toplo zagovarjali ustanovitev podružnic „Slov. učit. društvu“ po slov. pokrajinah. Vzrok, da se ta predlog ni naravnost vzprejel, marveč le odboru izrečil, je največ to, da je v beli Ljubljani med ljuskim učiteljstvom premalo javno delujočih učiteljev. Z druge strani se bi pa dohodek društvu le malo pomnožil; ako bi po izgledu „štaj. lehrerbunda“ podružna uč. društva le majhne svetice v Ljubljano pošiljale, ne bi se moglo dosta društveno blagajnico pomnožiti. Sicer stori „uč. društvo“ v Ljubljani pač toliko, kolikor more storiti z ozirom na moči, ki so mu na razpolaganje. Te se namreč lahko na prstih seštejejo: nekaj je starih korenin, ti so delavni; nekaj mlađih, materijelno ne posebno dobro podkovanih, ne more dosta storiti; veliko je pa takih, ki niso vajeni na javni oder stopiti; precej pa je okoli vadnice in učiteljšča združenih, ki še trobijo v nemški rog. — Zato je društvena sobica „slov. uč. društva“ le malo živahna, in „literarno delovanje“, ki bi bilo jako potrebno, je tudi vsled slabega stanja društvene blagajnice nemogoče — vsaj za zdaj. — Ko bi društvo imelo vsaj 200 plačujočih udov, potem bi se baš 100 glid. lahko dalo vsako leto za kako pedagogično knjižico. L.

**Sv. Ana v Slov. goricah.** Dognano je, da je narodna šola temelj vsej omiki, vsem vedam, kajti vsi slojevi človeške družbe zajemajo prvotno iz tega, le blagor na vse strani razpošiljajočega vira. Ker je tedaj narodna šola jedna najvažnejših ustanov, smelo bi rekel, — najvažnejša ustanova — treba je tudi da jo vsakdo, zlasti pa kdor ima mogočnost nad njo v svojej oblasti, vstanavlja, goji, čuva, krepi in vzdržuje, kakor marljiv kmetovalec svoja drevesa in druge koristne rastline, ako hoče, da mu obilen in ugoden sad, ali vspeh donajajo. Žali Bog! je ravno naša narodna šola, posebno na kmetih, še večinoma v takšnem stanju, da pri obstoječih, različnih, zelo neugodnih razmerah ne more nikakor to doseči, kar se od nje opravičeno in neopravičeno tirja ali zahteva. Da bode se pa doseglo, kar se opravičeno od šole zahtevati more, treba je poleg odstranjenja različnih krajevnih neprilik, tudi vzornih in značajnih delavcev na polju narodnega šolstva, kateri ne bi imeli za nič drugega brigati se, nego težiti jedino po dosegu jako vzvišenega cilja narodne šole, vedno za doseglo narodovega blagra iskreno vneti in delavni biti, ter neomahljivo in neustrašljivo se vkvarjati s tem, kar jim jihova višja naobražba, prava pamet, poštena značajnost, osobito pa iskrena ljubav do svojega naroda velevaljo. Omenjene delavce s takšnimi lastnostmi oborožiti so v prvi vrsti sicer učiteljšča poklicana, katera bi imela biti tako vravnana in osnovana, da koristijo narodu, kateremu imajo služiti. Ker pa še pri nas Slovencih ni tako, zato je treba, da se na drugačen način jačimo ali vzpodbujamo v svojem zelo težavnem sicer, a velevažnem poslu. V to svrhu je treba, da se zjedininimo, da skupno delujemo pri vsakej priliki. Da bode naša delavnost med seboj ljubeznjiva in odkritosrčna, da nobeden sè seboj v hladen grob ne vzame, kar je dobrega ali hasnovitega v praktičnem in teoretičnem šolstvu znanjel, osobito pa, da se tudi združimo s tistimi, kateri imajo v državi naš početni posel nadaljevati, kateri so si po večletnem trudu od nas, mnogo več potrebnih in lepih nauk pridobili, kateri s tem težko pridobljenimi nauki nas in naš narod razsvetljujejo,

in poštenim srcem za blagor milega naroda, tedaj tudi gotovo za nas delujejo. Oklenimo se teh, ter naj nam boje zvezde kazalnice in vzpodbujevalnice pri našem težavnem poslu, da tako ložej, ker skupno in z zedinjenimi močmi dosežemo, kar se od nas zahteva, vedno se ravna po Slomškovih besedah da „pravi učitelj je vreden sto centov zlata“, t. j. ne da se naplatiti posvetnim bogastvom. Take zvezde pravo pot kazalnice se nam v novejšem času vedno bolj in bolj prikazujejo v našem cenjenem „Popotniku“, katerim hvala in čast, pa tudi prošnja iskrena do teh, kateri so še do sedaj opuščali svojo dolžnost na polju narodove prosvete storiti, pa bi jo vsled svojih zmožnostij lahko spolnili. — „Kako lepo bi bilo, ko bi „Popotnik“ postal list vseh slovenskih štajerskih učiteljev, tako nižjih, kakor srednjih šol!“ Tako se je račil izraziti pred nekaj časom znani, iskreni haložki rodoljub. Gotovo mora vsakdo pripoznati, dá bi to bilo velikega pomena za nas in naš narod, kar tudi prav iskreno priporoča z geslom presvitlega našega vladarja „viribus unitis“ k novemu letu

J. Kele.

## Novice in razne stvari.

[Presvitli cesar] je podaril občini Razvanjski za dozidanje šolskega poslopja 200 gold.; ravno tako za šolsko poslopje na Ščavnici 200 gold.

[Šolstvo na Štajerskem.] Koncem avgusta 1883 je bilo na Štajerskem 761 javnih šol (inklusivno 3 držav. šole vadnične), 20 podružnic (ekspozitur), 6 ekskurendnih postaj, 42 zasebnih (privatnih) in 7 tovarnih skupaj 836 šol in šolskih postaj. — Od navedenih 761 javnih šol jih je bilo: 2 trirazredni meščanski, 2 osemrazredni ljudsko-meščanski šoli, 1 sedemrazrednica, 2 šestrazrednici, 56 pet-, 73 četiri-, 108 tri-, 196 dve- in 341 enorazrednic. Od vseh je bilo 709 mešanih, 29 deških in 23 dekliških šol z 1590 razredi. 56 razredov je imelo paralelke. — Na vseh šolah je bil poduk celoleten, na 651 celo-, na 110 šolah pa poldneven. Iz različnih razlogov se je na 16. večrazrednicah začasno v jednem ali v po dveh razredih poldnevno podučevalo. — Gledé poučnega jezika je bilo 526 nemških, 160 slovenskih in 75 utrakvističnih (slovensko-nemških) šol. Šolskih poslopij je bilo 165 prav dobrih, 252 dobrih, 231 poveljnih, 113 nepoveljnih; šolska oprava je bila prav dobra v 84. šolah, v 255 dobra, v 333 poveljna in v 89 šolah nepoveljna. Število dobrih poslopij se je proti lani za 19 povišalo in tudi gledé šolske notranje oprave so se razmere zdatno poboljšale. — Od navedenih 42 privatnih šol, katere so večjidel dekliški zavodi, jih vživa 19 pravico javnosti. — Otrok šolske starosti je bilo 164.258, od katerih vsled duševnih ali telesnih slabosti 4552 ni moglo v šolo hoditi; tedaj je imelo le 159.706 (za 3350 več od lani) dolžnost šolo obiskovati, od katerih je obiskovalo a) javne šole 143.183, b) višje šole 2 168, c) privatne šole (ali so se doma podučevali) 5.878, d) šole v tovarnah 151, skupaj 151.380 otrok. 8326 t. j. 5·3 „o se jih pouka ni vdeležilo. 9279. otrokom višjih letnih oddelkov se je vsled prošnje obiskovanje olajšalo, t. j. bili so od obiskovanja po letu oproščeni. Podučevalo je na 758 javnih šolah (izjemoma državnih vadnic) v 1581 razredih z 56. paralelkami 1650 osob in sicer: 3 ravnatelji meščanskih šol, 399 nadučiteljev, 556 učiteljev, 320 podučiteljev, 72 pomožnih učiteljev, 5 nadučiteljic, 45 učiteljic, 242 podučiteljic, 18 pomožnih učiteljic. Verozakon je podučevalo 866 veroučiteljev, katere so cerkvene oblasti za to določile.

[Največja knjiga] z roko pisana je biblija „Gigas librorum“ ali „Codex giganteus“, ki se nahaja v kraljevi biblioteki v Stokholmu. Švedje jo imenujejo zlodjevo biblijo, ker je zlod v njej naslikan. Leži tam odprta na

posebnej mizi in šteje 309 listov, ter meri na dolgost skoro 1 meter, v širjavo pak nad polovico metra. Vezana je l. 1811 v belo usnje prav krasno. Ves obseg je pisan od ene roke. — Kdo jo je spisal, ostane vedno tajnost, pač pa pripovedujejo Švedje naslednjo povest o početku te velikanske knjige. „Neki menih v samostanu Podlažičkem je bil vsled nekega zločina k smrti obsojen. Hoteč se pred smrtjo ubraniti se je zavezal, da hoče za to večje število pergamenta mu predloženega v eni noči popisati. In tedaj so mu bile pri- nešene pergamentove kože sedanjega kodeksa. Videč pak, da njega moči ne zadostujejo za ta posel, poklical je zlodja na pomoč, ki mu je pomagal pod po- gojem, da mora biti tudi njegova slika v knjigi. Takó je bila knjiga v dolo- čenem času napisana.“ — To delo je bilo v času tridesetletne vojske odnešeno iz Prage v Stokholm in v inventarnih zaznamkih kraljeve blagajne na gradu Praškem iz l. 1648 stoji pisano o njej: „Velika knjiga, katero je zlod zazida- nemu menihu prinesel“.

## Razpisane učiteljske službe.

Služba nadučitelja na trirazrednici pri sv. Jurju (St. Georgen a. d. Stiefing), okraj Wildon III. pl. razred do konec januarja 1884. — Učit. služba pri sv. Marjeti na Rabi in podučit. služba v Hartmansdorfu š. o. Gleisdorf — IV. pl. razred, do 10. februarja. — Poduč. služba na treh- razrednicah v Vojniku in št. Pavlu III. pl. razred š. okr. Celje — do 15. januarja. — Učiteljske službe na deških ljudskih šolah v Ljubljani: dve I. vrste, štiri II. vrste. Službe I. vrste s 700 gld. na leto in pravico do postavnih 5letnic po 60 gld. in do stanarinske doklade 100 gld., službe II. vrste s 600 gld. na leto in pravico do postavnih 5letnic po 60 gld. Prošnje do 15. januarja 1884. pri c. kr. mestnem šolskem svetu. Prosilcem, kateri so se vsled natečaja z dne 1. avgusta t. l. št. 224 ogle- sili za razpisano in dozdej še ne oddano službo mestnega podučitelja, ni treba nove prošnje vlagati, izimši, ako nameravajo prositi za službo mest- nega učitelja I. vrste.

### Listnica.

Gosp. Dr. J. P. v M. Srčna hvala za tako izvrstno gradivo. Pro- simo, le še drugokrat kaj! — G. dr. Akasverus: Oskrbeli. Bode nas moč- no veselilo. Za vošilo srčna hvala. — G. J. K. pri sv. A. Morali smo skrčiti. Prvi del porabimo pa pri drugi priliki. Drugo vse v redu. — G. M. H. po M. n. Prijeli; treba bo pa nekoliko prestrojiti. Ako nas k temu pooblastite, pride takoj na vrsto. Le še večkrat kaj.

## Vabilo na naročbo.

Z današnjo številko nastopi „Popotnik“ svoj V. tečaj ter se pripo- roča vsem dosedanjim naročnikom, da mu tudi zanaprej zvesti ostanejo ter svojo naročbo o pravem času ponovijo; prosimo pa tudi njih, kakor vse domoljube in prijatelje naše, da ga v svojih krogih priporočajo in mu pridobe še mnogo novih naročnikov.

„Popotnik“ bode tudi letos izhajal dvakrat na mesec in velja za celo leto 3 fl. — kr.

„ pol „ 1 fl. 60 kr.

Učit. pripravniki dobodo list, ako se naročijo za celo leto, po znižani ceni za 2 fl.

To številko pošljemo tudi večim nenaročnikom v ogled s prošnjo, da nam jo, ako jim ne sodi se naročiti na list, blagovoljno vrnejo. Pri- hodnjo številko dobodo le naročniki.

**Opravništvo.**